

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 614-648

Geliş Tarihi: 15.12.2025 Kabul Tarihi: 25.03.2026

Yayın: 2026 Yayın Tarihi: 31.05.2026

<https://doi.org/10.30561/sinopusd.1842332>

<https://dergipark.org.tr/sinopusd>

BİR ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ POLİMATI: SPORCU, SANATÇI, BÜROKRAT VE SİYASETÇİ OLARAK YUNUS NÜZHET UNAT

Ekrem SALTİK*

Öz

Erken Cumhuriyet Dönemi'nin 'örnek yurttaş' idealini somutlaştıran Yunus Nüzhet Unat, spor, sanat, eğitim ve siyaset arasındaki sınırları aşan çok yönlü bir Cumhuriyet aydınıdır. Drama'da doğup Kocaeli'de yetişen Yunus Nüzhet Unat, Bursa Ziraat Okulu mezunu olarak ziraat memurluğundan mühendisliğe ve il müdürlüğüne uzanan profesyonel kariyerinde tarımsal kalkınmayı bir ulusal görev olarak benimsemiştir. ABD ve İtalya'daki eğitimlerle uzmanlığını geliştirerek Kocaeli'nin tarımsal yapılanmasına önemli katkılar sağlamıştır. Unat'ın Milli Sporcu kimliği, onu 1928 Amsterdam Olimpiyatlarında Türkiye'yi temsil eden bisikletçiler arasına taşımış; ardından antrenörlük yaparak bisiklet sporunun ülkedeki kurumsallaşmasına katkıda bulunmuştur. Kentin Halkevinde edebi ve kültürel faaliyetlerin merkezinde yer alan Unat, *Hedef, Para Delisi, Haydi Suna* ve *Kırk Gelin Pınarı* gibi eserleriyle Cumhuriyet'in kültür politikalarını halka aktaran bir oyun yazarı ve düşünce adamı hâline gelmiştir. 1954 ve 1957'de Demokrat Parti Kocaeli Milletvekili seçilen Yunus Nüzhet Unat, Türkiye Büyük Millet Meclisinde özellikle tarım politikaları ve sosyal yasalar üzerinde çalışmış; 1960 darbesi sonrası Yassıada'da yargılansa da 'gayrimeşru servet' iddialarından aklanmıştır. Çok yönlü bir polimat olarak Unat, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde hedeflenen toplumsal, kültürel ve siyasal dönüşümünün özgün bir temsilcisidir.

Anahtar Kelimeler: Kocaeli, Demokrat Parti milletvekilleri, Yunus Nüzhet Unat, Polimat Türk aydını, Bisiklet sporu, 1928 Amsterdam Olimpiyatları

An Early Republic Period Polymath Yunus Nüzhet Unat As an Athlete, Artist, Bureaucrat, and Politician

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ekrem.saltik@bilecik.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8087-0986>, Türkiye, Bilecik.

Abstract

Yunus Nüzhet Unat, embodying the ‘model citizen’ ideal of the Early Republican Period, was a multifaceted intellectual who moved fluidly across the domains of sports, arts, education, and politics. Born in Drama and raised in Izmit, Unat graduated from the Bursa School of Agriculture and pursued a professional career that progressed from agricultural officer to engineer and director, embracing agricultural development as a national mission. Through further training in the United States and Italy, he strengthened his expertise and contributed significantly to the agricultural structuring of Kocaeli.

As a national athlete, Unat represented Turkey as one of the cyclists at the 1928 Amsterdam Olympic Games, later serving as a coach and helping institutionalize cycling as a sport in the country. At the city’s People’s House, he played a central role in literary and cultural activities, becoming a playwright and thinker who conveyed Republican cultural policies to the public through works such as *Hedef*, *Para Delisi*, *Haydi Suna*, and *Kırk Gelin Pınarı*. Elected as a Democrat Party deputy for Kocaeli in 1954 and 1957, Unat worked on agricultural policies and social legislation in the Turkish Grand National Assembly. Although he was tried at Yassıada after the 1960 coup, he was acquitted of allegations of ‘illegitimate wealth’. As a multifaceted polymath, Unat represents a distinctive figure in the social, cultural, and political transformation of the Early Republican Period.

Keywords: Kocaeli, Democrat Party members of parliament, Yunus Nüzhet Unat, Polymath Turkish intellectual, cycling, 1928 Amsterdam Olympics

Giriş: Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Polimatı Yunus Nüzhet Beyⁱ

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yılları, yalnızca yeni bir devletin değil, aynı zamanda yeni bir ‘örnek insan’ modelinin de inşa edilmeye çalışıldığı bir atölye niteliğindedir. Bu dönem, laik, kültürlü, bedensel olarak zinde ve toplumsal davalara angaje bir vatandaş profili yaratmayı hedefleyen, devlet eliyle yürütülen iddialı bir kültürel mühendislik projesine sahne oldu. İşte bu idealin bir ‘örneği’ değil, bir ‘arketipi’ olan Yunus Nüzhet Unat; bir Olimpiyat sporcusunun disiplinini, bir oyun yazarının yaratıcılığını, bir ziraat mühendisinin teknik bilgisini ve bir parlamenterin kamu hizmeti sorumluluğunu tek bir kimlikte birleştirmeyi başarmıştı. Bu yönüyle literatürde ‘polimat’ kavramına karşılık gelen özelliklere sahip olan Yunus Nüzhet Unat, polimatlığın asgari şartı olan birden çok alanda ustalık gösterip, yaşam boyu öğrenmeyi bir düstur olarak içselleştiren örnek bir Erken Cumhuriyet Dönemi profiline sahipti. Özellikle Rönesans düşüncesi çerçevesinde Rönesans idealinin özündeki ‘*Evrensel İnsan*’ düşüncesinin somutlaştığı ‘*polimat*’ kavramının

yakıştırıldığı kişilerde; farklı bilgi alanlarını ayırmadan, birbiriyle bağlantılı sistemler olarak görecektek şekilde yaratıcılığa dönüştürmesi beklenirdi. Polimat kişi, bilgiyi yalnızca edinmekle kalmayıp, pratik ve yaratıcı üretim süreçlerinde kullanan, bu yönüyle uzman ve genişleyici bir profile sahip olurdu. Bu tanım çerçevesinde Unat'ın spor, sanat ve siyaset alanlarındaki faaliyetleri ve özellikle de İzmit Halkevi bünyesindeki merkezi rolünü kapsayan çok yönlü yaşamı Erken Cumhuriyet'in mevcut imkân ve koşulları düşünüldüğünde onu da pekâlâ bir polimat konumuna taşıyordu. Yunus Nüzhet Unat'ı kendine özgü bir polimat olarak konumlandırabilecek zengin kariyerini tam olarak kavrayabilmek için öncelikle profesyonel kimliğinin ve topluma hizmet anlayışının temellerini oluşturan kökenlerine ve mesleki altyapısına bakmak gerekiyordu.

1. Ailevi ve Mesleki Temelleriyle Ziraat Mühendisi Yunus Nüzhet Bey

Yeni kurulan Cumhuriyet için tarımsal kalkınma ve bu alandaki eğitim, ülkenin ekonomik bağımsızlığı ve modernleşme hedeflerinin temel taşlarıydı. Yunus Nüzhet'in profesyonel kariyeri, tam da bu ulusal seferberliğin merkezinde şekillenmişti. Bu yönüyle düşünüldüğünde Yunus Nüzhet'in ziraat alanındaki çalışmaları, sadece bir mesleki faaliyet değil, aynı zamanda ülkenin geleceğine de yapılan bir yatırımdı.

Meclis kayıtlarına göre (*İbrahim ve Faika*'dan olma), 1908 doğumlu Yunus Bey, sonradan kayıt düzeltme ile *Yunus Nüzhet* adını almıştı (Öztürk, 2000, s.579). Bu çalışma sırasında bilgilerine danışılan sonraki kuşak yakınlarının aktarımlarına göre; geçmişte '*Şapkacılar*' olarak da bilinen ailesi, günümüzde Yunanistan'ın Doğu Makedonya bölgesinin en büyük şehri olan Drama'dan göç etmişti. Şapkacılar Ailesi, 1923 Türk–Yunan Nüfus Mübadelesi'nin başında, önce Edirne Uzunköprü civarına, kısa süre sonra da İzmit'e yerleşmişti. Ailenin İzmit'teki ilk ikâmeti Mustafa Kemal Paşa Mahallesi Mübadele nedeniyle boşalan bir Rum evi olmuş, sonradan ailesini Tepecik Mahallesi civarına taşıyan baba İbrahim Bey [1865-1962], kendi imkânlarıyla ve Horasan harcı gibi geleneksel inşaat teknikleri kullanarak bir

apartman inşa ettirmişti. Uzun yıllar boyunca *Unat* ailesine ev sahipliği yapacak olan bu apartman nakledilenlerden göre; 1999 Marmara Depremi'nden dahi, zarar görmeden çıkmasını sağlayacak şekilde, yağma tuğlalı ama sağlam bir yapıya sahipti. Yunus Nüzhet, yalnızca bir konut değil; bir yönüyle, mübadil bir ailenin İzmit'te kök salma iradesinin başlangıç sembolü olarak da görülebilecek olan bu apartmanda, babası İbrahim Bey'in ikinci evliliğinden olan kardeşleri *Hamdi* [1916-1989] ve *Fethi* [1918-1984] ile birlikte yaşamıştı. Kardeşlerinden Hamdi Bey, sonradan, İzmit'te meşhur yürüyüş yolu üzerindeki dükkânlarında şapkacılık ve pastahane işletmeciliği ile iştigal ederken, Orman Mektebinden mezun olacak olan Fethi Bey, yine İzmit'te Orman Teknikeri olarak görev yapacaktı (*Yıldız Unat ile Mülakat*, 2026; *Dilek Kavrayış ile Mülakat*, 2026; *Öznur Unat Şakrak ile Mülakat*, 2026).

Resmi kayıtlara göre, İlkokula Uzunköprü'de başlayıp, Gelibolu'da sürdürerek nihayet İstanbul'da tamamlayan ve 1923 yılında Drama Numunei Terakki Rüştüyesini bitiren Yunus Nüzhet, İzmit tarihinin sembol kurumlarından biri olarak geçmişte *Akçakoca Numune Mektebi* ve *Leyli İzmit Sultaniyesi* adlarıyla bilinen İzmit Lisesine 1924 yılında kaydolmuş, bu okulun birinci sınıfındayken sınavlarına girerek kazandığı Bursa Ziraat Okulunu 1928 senesinde tamamlamıştı. Mezuniyetinin ardından İzmit'e dönen Unat'ın ilk kariyet basamağı, 1929 yılında atandığı Fen Memuru adaylığı olmuştu. 1931 senesi sonunda başladığı askerlik görevini 1932 yılı Haziran ayında tamamlayıp döndükten sonra, akraba çevresinden (*Ali Galip ve Emine kızı*) Zehra Hanım [1912-1962] ile ilk evliliğini gerçekleştiren ve aynı yıl Ziraat Memurluğuna atanan Yunus Nüzhet (Öztürk, 2000, s.579), 1934 yılının Aralık ayı itibarıyla *Unat* soyadını almıştı (*Son Posta*, 23 Aralık 1934, s.9).

Unat soyadını aldıktan sonra sırasıyla Tarım öğretmenliği (Ağustos 1937), İkinci Sınıf Ziraat Mühendisliği (Mayıs 1941) ve Kocaeli Ziraat Müdürlüğü (Kasım 1944) gibi çeşitli kamusal resmi makamlarda görev yaptı (Öztürk, 2000, s.580). Resmi görevleri sırasında uzmanlık alanı ve yazarlık yönünün birleştiği çeşitli yayınlar da yapmaya devam etmiş olan Unat, söz konusu yazılarında örneğin; Kocaeli'nin tarihte, '*Ağaç Denizi*' adıyla vasıflandırılmış her çeşit ziraatın

yapılmasına elverişli olduğuna dair tespitlerde de bulunmuştu (Unat, Şubat 1951, s.17).

Kamusal resmi görevleri sırasında uzmanlık alanıyla ilgili bilgi ve görgüsünün artırılması amacıyla çeşitli eğitimlere de katılan Unat, bu bağlamda örneğin 1953 yılında önce Amerika'ya (*Bizim Şehir*, 4 Haziran 1953), ardından İtalya'ya gönderilmiş, buralarda farklı eğitimlere katılmanın yanı sıra çeşitli gözlemlerde bulunma fırsatına da sahip olmuştu (*Bizim Şehir*, 27 Mart 1954, s.2). Unat'ın Kocaeli ve çevresindeki tarımsal faaliyetler ve politikalarla ilgili aktif görevleri, zamanla bölgenin sosyal ve zirai dokusuna derinden kök salmasını da sağlamış; bu süreç, yıllar sonra aynı toplumu mecliste temsil edecek olmasının da temelini atmıştı. Unat'ın profesyonel hayatı, ulusun toprağını yeşertmeye ve verimli kılmaya adanmışken, içindeki tutku onu aynı zamanda ulusun bedenini ve zihnini de yeşertmeye yöneltecekti.

2. Olimpiyatlara Uzanan Yolda Volesbitli Yunus Nüzhet

Genç Türkiye Cumhuriyeti için Olimpiyatlar gibi uluslararası spor organizasyonları, yalnızca bir rekabet alanı değil, aynı zamanda ulusal kimliğini ve modern yüzünü dünyaya tanıtmaya fırsatıydı. Yunus Nüzhet Unat, bu misyonu en ön saflarda üstlenen öncü sporculardan biri oldu. Bisiklet sporundaki başarıları, onun adını ülke çapında duyurmasını sağlayacaktı. Unat'ın spor kariyeri, Kocaeli'de faaliyet gösteren ve aslında İttihat Sporun devamı olarak faaliyet gösteren Ak-Yeşil Spor Kulübününün (Atalı, 2023, s.97-98) sporcuları arasında yer almasıyla başlamıştı (Ulugün, 2021, s.27). Henüz İttihat Spor adıyla anıldığı yıllarda, kulübün sosyal etkinliklerinde de “*hem şair hem hikâyecisi*” olarak da öne çıkan bir profil olan Unat (*Milliyet*, 11 Ocak 1934, s.6), dönemin ülke çapında bisikletçi yetiştirme gayreti içinde olan spor kulüpleri arasında yer alan İttihat Spor bünyesinde, 1927 yılında Taksim Stadında gerçekleştirilen ilk Milli Bisiklet Müsabakasına da katılmış, daha sonrasında Bisiklet Milli Takımına seçilmişti. Bisiklet Milli Takımına dâhil edilmesinin ardından tecrübe kazanması için kısa süreliğine Paris'e gönderilen Unat,

sonrasında, 1928 yılının 28 Temmuz-12 Ağustos tarihleri arasında gerçekleştirilen Amsterdam Yaz Olimpiyatlarına gönderilen Türk Milli Takımı ile birlikte Hollanda'ya gitmişti (*Serveti Fünun*, 9 Ağustos 1928, s.3) Dönemin diğer ünlü bisikletçileri olan *Galip Cav*, *Cavit Cav* ve *Tacettin Öztürkmen*'den oluşan takımla birlikte 4000 Metre Takım Takip Yarışında pedal çevirmişti (As, 2016, s.177). Toplamda 12 ülkenin katılıp, resmi raporlarında Yunus Nüzhet'in adının *I. YOUNOUS* olarak kaydedildiği (The Ninth Olympiad Amsterdam: 1928, *Official Report*, s.508,509,513,519) bu etkinlik kapsamındaki altı eleme yarışının dördünde takımlardan biri diğerinin gerisinde kalırken, 6 Ağustos 1928 tarihinde gerçekleşen yarışlarda, bisiklet sporunun beşiği sayılan İngiltere ile eşleşen Türk Takımı, 2500 metrede tur yedikten sonra kendilerini geçen İngiliz takımına mağlup olmuştu (Summer Olympics 1928, *Cycling Track*) Pist konusundaki tecrübesizlikler ve teknik donanım gibi lojistik eksikliklerin de etkisiyle Amsterdam müsabakalarından mağlub ayrılan Türk Bisiklet Takımının, nihayetinde tarihinde ilk defa Olimpiyatlarda yer alabilmiş olmasının sembolik değeri, en az elde edilmesi umulan dereceler kadar önemliydi. Bu bağlamda örneğin Yunus Nüzhet Unat, Olimpiyat köyündeki gözlemlerini Hür Fikir gazetesindeki köşesinde kaleme aldığı yazılarında aktararak, Türkiye'de bisiklet sporu kültürünün gelişimine katkı sağlayacaktı (Saltık, 2021, s.720).

1928 Amsterdam Yaz Olimpiyatları dönüşü bisiklet sporundaki kariyerine devam edecek olan Unat, bisiklet sporunun ülke çapında tanıtımı ve teşvikine katkı sağlayacak nitelikteki yeni bir girişimin parçası olarak, günümüzde Kadıköy Fenerbahçe Stadyumunun bulunduğu noktadan başlayarak, Kocaeli, Yalova, Bursa, Balıkesir, Ayvalık, İzmir, Manisa, Kırkağaç ve Balıkesir hattı üzerinde Bandırma'da sonuçlanan ve o güne kadarki ilk uzun etaplı bisiklet turu olan Ege Turuna çıkmıştı (Atabeyoğlu, 1966, s.8; Süme vd., 2010, s.355). 1929 yılının Ağustos ayında Eskişehir'de gerçekleştirilen 100 km'lik bisiklet müsabakasında birinci olan Unat (*Milliyet*, 11 Ağustos 1929, s.1), ertesi yıl İstanbul'da düzenlenen Türkiye Şampiyonasından üçüncülükle ayrılmıştı (*Vakit*, 3 Mayıs 1930, s.6). Sonraki yıllarda

bisiklet sporundaki kariyerini bir yandan Ak-Yeşil Sporda antrenörlük de yaparak sürdürecektir olan Unat, İzmit Halkevinin Bisiklet Heyetine de seçilmişti (*Haber*, 23 Ağustos 1934, s.9). 1935 yılının Ağustos ayında, Ulusal Savga Bisiklet Yarışına katılacağı haberi -bisiklet üzerinde bir fotoğrafı eşliğinde- duyurulan Unat (*Tan*, 16 Ağustos 1935, s.7), Türkiye Bisiklet Federasyonunun tercihiyle Bükreş'e giderek, Romanya Bisiklet Federasyonunun düzenlediği Romanya Turu Müsabakasına katılmış (*Kurun*, 22 Ağustos 1935, s.9), aynı yıl Ekim ayında gerçekleştirilen bisiklet müsabakalarında Türkiye Şampiyonu olmuştu (*Ulus*, 27 Ekim 1935, s.3; ve naklen, Ünal, 21 Ekim 2025). Türkiye Bisiklet Federasyonunun 1937 yılı Ağustos ayında Kopenhag'da düzenlenecek olan Dünya Şampiyonasına gönderilecek bisikletçileri seçeceği Ankara Kampında yer aldığı haberleri duyurulan Unat (*Haber*, 20 Temmuz 1937, s.6) anlaşıldığına göre, elemeler sırasındaki bir yarışta geçirdiği kaza neticesinde Dünya Şampiyonası seçmelerinden elenmişti (*Ulus*, 25 Temmuz 1937, s.6; *Ulus*, 1 Ağustos 1937, s.8).

Bu süreçte Türkiye'nin spor tarihinde de önemli gelişmeler yaşanmış, branşlaşma yolunda yeni adımlar atılarak her branşın kendi başkanını seçtiği bu süreçte, Unat, kendi bölgesinde Bisiklet Sporunu branşının antrenörü olarak da seçilmişti. Antrenörlük kariyeri boyunca aralarında kardeşi Hamdi Unat'ın da olduğu çok sayıda sporcuya destek olduğu anlaşılan Unat, İzmit'te kendinden sonraki en önemli bisiklet sporcularından biri olan Orhan Suda'nın [1916-1978] yetişmesine de büyük katkılar sağlayacaktı. Bu noktada Suda'nın anlattıklarına göre, Berlin Olimpiyatlarına katılmasına giden süreç aslında antrenörü olan Unat'ın, Paris'ten getirdiği (*Lapis*) bisikleti kardeşi Hamdi'den alıp kendisine vermesiyle başlamıştı (*Ulus*, 25 Eylül 1942, s.2). Nitekim Orhan Suda ve arkadaşlarını 1936 ve 1948 Olimpiyatlarına da hazırlayacak olan Unat, bu süreçte İstanbul, Ankara ve Bursa'da gerçekleştirilen Türkiye müsabakalarına katılan çok sayıda sporcunun da antrenörlüğünü yapmış, 1948 yılına kadar Milli Takımdaki yerini koruyacaktı (Durak, 2023, s.2165; Ulugün, 2021, s.28). Unat'ın bisiklet sporu ile ilişkisi sadece

'yarış ve yarışçı' ekseninde kalmamış, aynı zamanda bir spor entelektüeli olarak bisikletin tüm Anadolu'da yaygınlaşması için çaba sarf etmişti. Özellikle Türk Yolu gazetesindeki bazı köşe yazılarında bisikletin bir ulaşım aracı olmasının ötesinde bir disiplin sporu olduğunu vurgulayarak, gençleri bisiklet sporuna teşvik etmişti. Aynı yazılarında sporun gençliğin ahlaki gelişimi üzerindeki etkilerine değinmesi, sporu sadece fiziksel bir eylem olarak değil, bir terbiye metodu olarak da önemseydiğini gösteriyordu.

Yunus Nüzhet Unat'ın sportif kariyeri, onu sadece bir sporcu olarak değil, aynı zamanda modern, dinamik ve fiziksel olarak zinde yeni nesil Türk idealinin bir temsilcisi olarak konumlandırdı. Bisiklet pistinde geliştirdiği disiplin, azim ve milli gurur, onun enerjisini kanalize edeceği bir sonraki sahnesi yaşadığı toplumun kültürel kalbi olan İzmit Halkevindeki kariyerinin de taşıyıcısı olmuştu. Erken Cumhuriyet Dönemi siyaset, eğitim ve spor politikalarının hedeflediği ideal profile örnek gösterilebilecek bir kariyer çizgisine sahip olan Unat, ilk gençlik yıllarında, bedeniyle, dünya çapında gerçekleştirilen sportif bir mücadelenin ve nihayet kalemiyle de Cumhuriyet'in sosyokültürel politikalarıyla hedeflenen ideallerin 'heyecanını' dönemin Türkiyesine yaşatmıştı (Saltık, 2021, s.720).

3. İzmit Halkevinin Kültür Dinamosu Şair ve Yazar Yunus Nüzhet

Cumhuriyet'in ilkelerini ve reformlarını halka yaymak amacıyla devlet eliyle kurulan Halkevleri, dönemin en önemli kültürel kurumlarıydı. 1932 yılı başlarında Dr. Reşit Galip'in kontrolünde ilk olarak ülke çapında 14 il merkezinde faaliyet göstermeye başlayan Halkevlerinin İzmit şubesi, aynı yılın Haziran ayında İzmit'teki Cumhuriyet Halk Partisi binası bünyesinde açılmıştı (BCA, F:490.1.0.0, K:1005.878.1/189; ve naklen Kaya, 2008, s.39).

Yunus Nüzhet Unat'ın özellikle İzmit Halkevinin ilk yıllarından itibaren dâhil olduğu Dil Edebiyat Tarih Şubesi ve Temsil Şubesindeki faaliyetleri (*Türk Yolu*, 29 Eylül 1938, s.1; *Vakit*, 10 Haziran 1940, s.2), bu ulusal kültür projesinin yerel düzeydeki en canlı ve üretken örneklerinden birini oluşturdu. Unat, sadece bir

üye olmakla kalmadı, aynı zamanda kurumun edebi ve fikri üretiminin de kültürel dinamosu haline geldi.

Unat, Halkevi çatısı altında kaleme aldığı eserlerle hem yerel hem de ulusal düzeyde tanınan bir oyun yazarı ve edebiyatçı kimliği kazandı. Eserleri, dönemin ideallerini yansıtan ve halkı aydınlatmayı amaçlayan bir nitelik taşıyordu. Bu dönemde ortaya çıkan ve aralarında Unat'ın eserlerinin de olduğu edebi çalışmalarda Cumhuriyet'in erken dönem kültür politikalarının, ulusal kimliğin kurucu değerlerinin geniş halk kitlelerine ulaştırılması hedefleniyordu. Bu doğrultuda tiyatro önemli bir eğitim ve kültürleşme aracı olarak işlev kazanmış, çeşitli Halkevi sahneleri, temsillere özel yazılan ya da devlet tarafından teşvik edilen oyunların yaygınlaştırıldığı merkezler hâline gelmişti. Bu doğrultuda Yunus Nüzhet Unat'ın İzmit Halkevi tarafından neşredilen (*Milliyet*, 4 Eylül 1934, s.4) *Hedef* adlı üç perdelik oyunu da Erken Cumhuriyet yıllarının ideolojik, toplumsal ve estetik yönelimlerini yansıtan önemli metinler arasında yer almıştı.

Türk Kurtuluş Savaşı bağlamında kurgulanan ve bireysel kararsızlığı aşarak toplumsal sorumluluğa yönelme temasını işleyen bir piyes olan *Hedef*, karakterlerin Millî Mücadele sürecindeki konumlarını merkeze almakta ve ahlaki dönüşüm, fedakârlık, vatan sevgisi gibi kavramları dramatik çatışmanın odağına yerleştirmektedir. Eserin temel izleği; aşk nedeniyle vatanî görevinden uzaklaşan genç Mehmet'in, yaşanan gelişmeler sonrasında Millî Mücadele ruhunu benimseyerek yeniden toplumsal sorumluluk bilincine erişmesi üzerineydi. Mehmet'in savaş meydanına dönme süreci hem bireysel bir kimlik inşası hem de Cumhuriyet ideallerini temsil eden bir dönüşüm olarak kurgulanmış, buna karşılık, Ali karakteri Millî Mücadeleye gönüllü katılan, görev bilincini içselleştirmiş bir tip olarak Mehmet'in zıddını olarak konumlandırılmıştı. Piyeste Ali'nin şehitliği, Mehmet'in içsel çatışmasını derinleştirerek, oyunun dramatik çözümünü belirleyen bir kırılma noktası işlevi görmektedir.

Bu yönüyle *Hedef* piyesinde, dönemin tiyatrosunda sıkça görülen ‘kahramanlık – fedakârlık – ideal yurttaşlık’ üçlemesini dramatik bir model olarak kullanılmıştı. Romanın bir diğer kahramanı olan Cevat’ın, askerleriyle köyüne uğradığında harp sırasında Ali ile yaptıkları fedakarlıkları ve Mustafa Kemal’i İzmit köylülerine anlatırken Akdeniz’i bir hedef gösteren eserdeki söylem, Cumhuriyet’in erken dönem yurttaşlık anlayışını destekler nitelikte; bireyin kendisini topluma adanması, vatan savunmasını en yüksek değer olarak görmesi ve kişisel arzuları kamu yararı lehine geri planda tutmasıydı (Yunus Nüzhet, *Hedef*, 1934; *Türk Yolu*, 4 Mart 1936, s.1; ve naklen, Olgun, 2010, s.520-521).

1930’lu yıllarda Türk tiyatrosu, Cumhuriyet ideolojisinin kültürel temsili açısından işlevsel bir alan olarak değerlendirilmişti. Halkevleri, bu dönemde hem eğitim hem de propaganda amaçlı kültür araçları olarak kullanılmış; tiyatro oyunları, geniş halk kesimlerine ulaşmada etkili bir mecra oluşturmuştu. Bu bağlamda *Hedef*, yalnızca dramatik bir metin olarak değil, aynı zamanda Erken Cumhuriyet Dönemi’nin ideolojik yönelimlerini, eğitimsel kaygılarını ve kültürel kimlik inşası çabalarını yansıtan bir belge niteliği taşıyordu. Oyunun öğretici tonunun baskın olması, dönemin tiyatro anlayışının toplumu dönüştürme yükümlülüğü ile de uyumluydu.

Unat’ın Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Halkevlerinin yönlendirici rolü ve yeni rejimin kültür politikaları doğrultusunda toplumsal dönüşüme hizmet eden eserleri arasında (günümüz kataloglarında bazen ‘memleket piyesi’ bazen de ‘şark hikâyesi’ tür adıyla listelenen) *Kırk Gelin Pınarı* adlı eser de bulunuyordu (BCA, F:490.1.0.0, K:905.535.1/5; ve naklen, Kaya, 2008, s.53). Cumhuriyet gazetesinin “nazik bir şark hikayesinin, zarif bir üslupla yazılmış, eski bir masalın güzel bir şiir halinde okunabileceği nadir bir fırsat” olarak takdim ettiği (*Cumhuriyet*, 12 Ocak 1937, s.12; *Kurun*, 8 Kasım 1936, s.4) ve hem edebiyat tarihi hem de Erken Cumhuriyet kültür politikaları açısından önemli bir ‘kayıp halka’ niteliği taşıyan bu eser, yazım ve anlatım üslubu olarak da tek bir tür içinde kesin olarak sınıflandırılmayan hem folklorik hem dramatik hem de anlatısal unsurlara sahipti.

İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinde bestelendiği anlaşılan şarkılara sahip bir müzikal (*Türk Yolu*, 11 Mart 1935; ve naklen, Kaya, 2008, s.82) olan eser, genel hatlarıyla dönemin Anadolusundaki yerel yaşamı ve halk kültürünü edebi bir platforma taşıyarak Millî Edebiyatın zenginleşmesine katkıda sağlayan bir eserdir (BCA, F:10.9.0.0, K:50.148.2/2; Unat, *Kırk Gelin Pınarı*, 1936). Zeki adlı kurgusal bir karakterin 1924-1925 yılları arasında yazılmış hatıralarından oluşan eserin adını '*Kırkpınar Gelini*' olarak veren Son Posta gazetesine göre; Türk köyünü bütün havası ve rengiyle tespit eden eserde, Türk köylüsünün haleti ruhiyesi özlü ve temiz olarak gösterilmişti. Türk toprakları ve Türk çiftçisi bütün özülle anlatılmış, genç köy öğretmeni Zeki ile Fatma adlı kahraman arasındaki duygusal ilişki ve olgun ideallerin aksettirildiği satırların özellikle hece vezni ile yazılmış bölümleri oldukça sürükleyiciydi (*Son Posta*, 4 Kasım 1936, s.4).

Türkiye'deki muhtelif koleksiyonlarda fiziki olarak bulunmadığı gibi sonradan yapılan araştırmalarda aslında fiziki olarak da görülmediği anlaşılan *Kırk Gelin Pınarı* adlı eser aslında Unat'ın, 14 Ağustos 1930 tarihinde *Hâkimiyeti Millîye* gazetesinin *Güzel Sanatlar Günü* adlı serbest yazarlar köşesine Vedat Nedim-Tör [1897-1985] tarafından taşınan ve '*Köy Harmanında*' adıyla başlayıp (Yunus Nüzhet, 14 Ağustos 1930, s.4; Yunus Nüzhet, 11 Eylül 1930, s.3) devamında '*Bir Şark Hikâyesi*' adıyla sürdürülen manzum bir tefrikanın (Yunus Nüzhet, 25 Eylül 1930-15 Aralık 1930) kitaplaştırılmış haliydi.

Unat'ın sadece bir tiyatro yazarı değil aynı zamanda dönemin kültürel politikalarına hem gönüllü hem de resmi görevli olarak hizmet ederken Halkevlerinin temsil faaliyetleri bağlamında kaleme aldığı bir diğer eser *Para Delisi* (BCA, F:490.1.0.0, K:988.827.1; ve naklen, Kaya, 2008, s.53) adlı iki perdelik tiyatro oyunu (*Tan*, 28 Temmuz 1941, s.4; *Tasviri Efkâr*, 30 Temmuz 1941, s.4) olmuştur. Genel hatlarıyla devletin kültür politikası kapsamında 'yeni insan' ve 'yeni toplum' inşasına hizmet eden metinler arasında gösterilebilecek olan *Para Delisi* bu yönüyle yalnızca estetik bir metin değil; toplumsal ve ideolojik bir üretim niteliği de

taşıyordu. Kişisel ihtirasların, yanlış ekonomik değer algılarının ve toplumsal ahlâkın çatıştığı bir zeminde kurulan müzikli bir komedi olarak dikkat çeken *Para Delisi*, aile ilişkileri ve toplumsal yaşamın gerektirdiği ahlâk normları üzerine kurulu bir ‘*dolantı komedisi*’ olarak bireysel çıkar ilişkilerini eleştiren; toplumun ekonomik ve ahlâkî düzene uyumunu gözeten bir yaklaşıma sahipti. Aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisinin 1939 yılında düzenlediği piyes yarışmasında derece de almış olan ve bayram kutlamaları sırasında Kızılay'a yardım için rozet satıp para toplayan kız öğrencilerin şarkılı danslarıyla başlayan *Para Delisi* (*Ulus*, 26 Nisan 1939, s.8) ilk olarak Kızılay Haftasında sahnelenmişti (*Türk Yolu*, 12 Mayıs 1938, s.1; ve naklen, Olgun, 2010, s.522). Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Halkevleri repertuarına alınarak yurt çapında sahnelenir hale gelmesiyle, yazarı olan Unat’ı da yerel bir figür olmaktan çıkarıp ulusal çapta eserler veren bir oyun yazarı haline de getiren *Para Delisi*, karakter ve olay örgüsüyle Moliere’in [1622-1673] *Cimri* adlı oyununu çağırıştırıyor, *Hacı Mestan* adlı zengin ve aç gözlü karakter, oyun boyunca *Cimri*’nin *Harpagon* karakteri gibi bir dönüşüm geçiriyordu (Unat, *Para Delisi*, 1940).

Yunus Nüzhet Unat’ın Erken Cumhuriyet Dönemi kültür politikaları bağlamında, ulusal kimliğin kurucu değerlerinin geniş halk kitlelerince benimsenmesine katkı sağlayacak şekilde kaleme alınmış eserleri arasında 1936 senesinde yazılıp 1938 senesinde yayınlanan *Haydi Suna* adlı üç perdelik piyesi de yer almaktaydı. Yayınlanmasını takiben farklı Halkevi şubelerinde sahnelenen (*Vakit*, 21 Ocak 1939, s.4; *Tan*, 9 Şubat 1940, s.4; *Yeni Sabah*, 13 Mayıs 1940, s.2), *Haydi Suna* piyesi (BCA, F:490.1.0.0, K:988.827.1/237-238; ve naklen, Kaya, 2008, s.53), Unat’ın diğer eserlerindeki dönemsel anlatıdan farklı olarak ‘erken’ ve ilginç bir ‘2023 Vizyonu’ ortaya koyan eserde, Türkiye’nin 2023 yılındaki ütopyik geleceği tasvir edilmiş, eserin kurgusal kahramanı olan bir Türk Bilim İnsanı tarafından geliştirilen icadın, dış güçler tarafından ele geçirilmek istenmesiyle başlayan bir hikâye konu edilmişti. Dönemsel yahut tarihsel bir konuyu değil de gelecekte yaşandığı tasavvur edilen bir olayı konu etmesi yönüyle ‘ütopyik’ bir eser olan *Haydi Suna*, olası yaratım süreciyle birlikte düşünüldüğünde yaklaşık doksan yıl

öncesinden genç Cumhuriyet'in yüzüncü yılıyla ilgili bir ideal beklentisinin de vücut bulmuş haliydi. Eserin kahramanı ve bir profesör olan İnal Pekkan, cumhuriyetin kültür ve eğitim politikalarıyla dönüşecek olan insan profilinin ideal bir temsili ve çağdaş bir vatandaş profili çizmekteydi (Unat, *Haydi Suna*, 1938). Aynı şekilde Pekkan'ın nişanlısı olan Suna karakterinin bir sanatçı olarak tasvir edilmesi Cumhuriyet idealinin sanat ve bilimi birbirini tamamlayan ayrılmaz değerler olarak yüceltişyle uyumlu bir tercihti. Unat, *Haydi Suna* adlı ütöpik eserinde; bilim, sanat ve bunların birlikte kuracağı sinerjiyle dönüşecek olan çevreyle ilgili birtakım ideallerin, ancak ve ancak, kısa süre önce kurulmuş olan Cumhuriyet'in sosyo-kültürel politikalarının içselleştirilmesiyle mümkün olabileceğine dair kendince bir propaganda çalışması yapmıştı (Karadağ, 1989, s.97-98; Alver, 2023, s.1153-1154).

Yunus Nüzhet Unat, Türk edebiyatı ve tiyatrosuna sağladığı bu katkılarının yanı sıra duyurusu dönemin Genç Düşünceler Gazetesinde yapılmış olsa da bir şekilde basılı nüshasına henüz ulaşılammış olan *Yüzyıllara Bedel* adında bir eser (Saltık, 2021, s.720) ve yine *Bozgun* adında bir başka piyes daha kaleme almıştı (*Milliyet*, 9 Kasım 1933, s.5; *BCA*, F:490.1.0.0, K:905.535.1/8-9; Olgun, 2010, s.529).Unat'ın bu eserleri dışında, Türk Yolu gazetesinde tefrika olarak da yer bulan ve dönemin Radyo Tiyatrosunda duyurulan (*Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1940, s.5) *Ankara* adlı piyesi, meclis kayıtlarına göre 1940 yılında yayınlanmıştı (Öztürk, 2000, s.580).

Yaşamı boyunca aynı zamanda yeni Cumhuriyet ve halk arasında bir 'köprü vatandaş' profili de çizen Yunus Nüzhet Unat, bazılarında aynı zamanda Yazı ve İdari İşler Müdürlüğü gibi editöryal görevler üstlendiği (*Yarın*, 5 Ocak 1930, s.1) çeşitli dönemsel gazetelerde yayınladığı makale ve şiirleriyle de dönemin toplumsal, kültürel ve entelektüel ortamına Cumhuriyet'e olan bağlılığını gösterecek şekilde katkı sağlamıştı. *Türk Yolu*, *Hür Fikir* ve *Genç Düşünceler* gibi çeşitli gazetelerde dönemin sosyo-kültürel inkılapları, köy-kent değişimleri, tarımsal ve ekonomik gündemler ve yeni cumhuriyetin hedeflediği vatandaşlık bilinç ve profiline dair yazılarıyla öne çıkan Unat, örneğin Genç Düşünceler gazetesinin sayfalarında Gazi

Mustafa Kemal'e "Peygamber" diye hitap ettiği şiirleriyle de boy göstermişti. Unat'ın;

"Göğsümüzde o varken, hangi kalp böyle taşmaz / Çankaya'ya bakarken, hangi kalp söyle taşmaz / Ona bütün dünyanın, nasıl gözü kamaşmaz / Dünyada böyle bir şan, hangi cihangir buldu / Hangi han hangi sultan, tarihe hâkim oldu / Böylebir şeref ile, ismi geçen kim oldu / O bu toprakda erdi, peygamber geldi bize / Bir ölüye can verdi, bu ne büyük mucize / Ey Türkün peygamberi, rehbersin hepimize."

dediği bu şiir bir anlamda, dönemin basınında görünürlük kazanmaya çalışan "aydınların" içinde buldukları ruh halinin çarpıcı örneklerden biriydi (Yunus Nüzhet, 23 Mart 1928, s.6; Saltık, 2021, s.720).

Unat'ın şair yönü ile kaleme alıp bazen de "Tilki" mahlası ile (Ünal, 21 Ekim 2025) yayınladığı şiirler, siyasi bir profile dönüşmesinden çok önce müstakil bir esere de dönüşmüş, *Günahkârın Kitabı* adı ile 1934 yılında yayınlanmıştı (Yunus Nüzhet, *Günahkârın Kitabı*, 1934; *Son Posta*, 20 Haziran 1934, s.10). Yunus Nüzhet Unat'ın dönemin süreli yayınlarındaki misyonu sadece edebi hikayeler, şiirler, fikir ve siyaset yazılarıyla sınırlı kalmamış, 1934 yılında, Türk Yolu gazetesinde *Osmanlıca'dan Türkçeye Karşılıklar Kılavuzu* adını verdiği bir sözlük çalışması da yayınlamıştı (Kaya, 2008, s.52).

4. Bürokrat Bir Siyasetçi Olarak Kocaeli Milletvekili Yunus Nüzhet

Unat

İzmit Halkevinin 1940 yılında İzmit tarihini yazdırma projesi gündeme geldiğinde, çok sayıda ciltten oluşması planlanan araştırmanın beş kişilik yazı ekibinde adı geçen isimlerden biri olması (*Vatan*, 16 Eylül 1940, s.2; *BCA*, F:490.1.0.0, K:988.827.1/225; ve naklen, Kaya, 2008, s.52). Yunus Nüzhet Unat'ın, Erken Cumhuriyet yıllarının kültür hayatı ve kendi yazın kariyeri açısından Kocaeli özelindeki misyonunun oldukça önemli olduğuna da işaret ediyordu. Edebi çalışmalarının ötesinde bir kamusal aydın sorumluluğu da üstlenmiş olan Unat'ın, başlangıçta İzmit ve çevresiyle sınırlı olsa da zamanla genişleyecek olan kamusal rolü, onun çok yönlü kimliğinin mükemmel bir sentezini sunar. Bu bağlamda

İzmit'teki resmi törenlerde sık sık konuşma yapan bir isim olarak örneğin Hatay Zaferi münasebetiyle 1937 yılı başında düzenlenen büyük mitingde kent meydanında toplanan, yahut 1939 yılı sonbaharındaki Dil Bayramı hasebiyle İzmit Halkevinde toplananlara hitap eden bir hatip olarak; ulusal davalara olan ideolojik bağlılığını sergilemiş oluyor, 1940 yılında "*ilk ziraat esasları ve olgunlaşması*" konusunda konferans veren uzmanlar arasında yer alarak da toplumsal katma değeri olan teknik bilgisini halkla paylaşmış oluyordu (*Son Posta*, 31 Ocak 1937, s.8; *Türk Yolu*, 26 Eylül 1939, s.2; Kaya, 2008, s.65). Bu iki rol, Unat'ın Erken Cumhuriyet Dönemi'nde hedeflenen 'aktivist ve entelektüel aydın' profiline ait meziyetlerin birçoğunu şahsında topladığına işaret eden ve aynı anda hem coşkulu bir milli davanın sesi hem de halkını pratik bilgilerle donatan örnek bir köprü vatandaş oluşuyla ilişkilendirilebilir. İzmit'in kültürel ve profesyonel hayatına bu denli derinlemesine entegre olması, onun aynı toplumu ulusal düzeyde temsil etme yolundaki siyasi kariyerinin de doğal bir basamağını oluşturdu.

5. İzmit Meydanlarından Meclis Sıralarına Yunus Nüzhet Unat

Türkiye'nin çok partili siyasi hayata geçişi ve Demokrat Partinin yükselişi, ülkenin siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktasıydı. Yunus Nüzhet Unat'ın siyasi kariyeri de bu büyük ulusal dönüşümün bir parçası olarak şekillendi. Halkevi sahnesindeki kültürel liderliği, onu siyaset sahnesine taşımıştı. Takvimler 1954 yılının Mart ayını gösterdiğinde gazetelerde Unat'ın Milletvekili aday aday olduğunu duyuran çeşitli haberlere rastlanıyor (*Bizim Şehir*, 18 Mart 1954, s.1,4), bu haberlerden birinde Unat'ın bir polimat olarak kendi kuşağına nazaran oldukça zengin katmanlara sahip geçmişinden aşağıdaki sözlerle bahsediliyordu;

"Ziraat Müdürü Nüzhet Unat, 25 yıldır ilimizde görev yapmaktadır. 1929 yılında Kocaeli Merkez Ziraat Öğretmenliğine atanmış, 1942'de Kocaeli Ziraat Müdür Vekili olmuş, 1944'de de asaleten atanmıştır. Bilgi ve görgüsünü arttırmak için 1953 yılında Amerika'ya gönderilen Nüzhet Unat orada uygulanan ziraat programlarını inceleyerek Colorado ve Oklahoma eyaletlerinde Ziraat Üniversiteleri seminerlerine katılmış, en az 300 çiftlikte uygulanan işletme yöntemlerini ve Amerika hükümetinin çeşitli zirai araştırmalarını incelemiştir. Unat, Amerika dönüşünde İtalya'nın Antomeramma bölgesinde uygulanan zirai reform planına katılmıştır.

Ülkemizin böyle kıymetli ziraatcilere ihtiyacı olduğunu düşünen vatandaşlarımızın, Unat'ın yoklamayı kazanması için büyük gayret harcadıkları gözlemlenmektedir.” (Bizim Şehir, 27 Mart 1954, s.2 : ve naklen, Ulugün, 2021, s.30-31)

Dönem gazetelerinde milletvekilliği aday adaylığı duyurulduktan sonra, 28 Mart 1954 Pazar günü yapılan aday yoklamasını (*Bizim Şehir*, 25 Mart 1954, s.1) takiben adaylığı kesinleşen Unat (*Türk Yolu*, 30 Mart 1954, s.1), Demokrat Partinin 1954 seçimlerinde Kocaeli'den çıkardığı 11 Milletvekili arasında yer alarak Ankara'ya gönderilmiş (*Türk Yolu*, 4 Mayıs 1954, s.1; *Bizim Şehir*, 5 Mayıs 1954, s.1,3), beraberindeki diğer Kocaeli Milletvekilleriyle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 14 Mayıs 1954 tarihli 10. Dönem açılış toplantısına katılarak resmen görevine başlamıştı (*Bizim Şehir*, 13 Mayıs 1954, s.1; *TBMM Zabıt Ceridesi*, 14 Mayıs 1954, s.4) 1954 ve 1957 yıllarında iki dönem boyunca Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapacak olan Unat'ın, milletvekilliği dönemindeki siyasi faaliyetleri, özellikle zirai ve sosyal konularla ilgili olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10. Dönem yasama yürütme faaliyetlerinin başlangıcında kısa bir süre Maliye Komisyonunda (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 24 Mayıs 1954, s.45.) yer aldıktan sonra, esas mesleği olan tarım alanına uygun olarak Ziraat Komisyonuna seçilmiş (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 10 Kasım 1954, s.38) ve bu komisyonun katipliğini yapmıştı. Yardımcı öğretmenler konusunda kurulan geçici komisyonnun katipliğini de yapan Unat'ın Ziraat Komisyonu üyeliği ikinci kez milletvekili seçildiği 11. Dönemde de devam etmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Kasım 1957, s.38). Yunus Nüzhet Unat, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görevi sırasında zirai konulardaki yasama faaliyetleri çerçevesinde; Ziraat Vekâleti ve bu vekaletle bağlı Umum Müdürlüklerinin kadrolarında vazifeli teknik elemanların maaş derecelerinde değişiklik yapılması (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 28 Mayıs 1956, s.484), zirai meslek öğretimi yapan ziraat okulu mezunlarına mesleki gelişim kursları açılması ve bu kursları tamamlayanlara 'Ziraat Mühendisi' unvanı ve Ankara Tarım Alet ve Makineleri Yüksek Uzmanlık Okulu mezunlarına da 'Ziraat Makineleri Mühendisi' unvanının verilmesi (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 24 Aralık 1956, s.249) konularında üç ayrı kanun teklifinde bulunmuştu. Ayrıca Meclis Başkanlığına

sunulan bir kanun önergesi ile o döneme kadar kullanılmakta olan 'tarım' kelimesi yerine 'ziraat' kelimesinin kullanılmasını sağlayacak şekilde önemli bir girişimle; üyesi olduğu komisyonun adının 1955 yılı Şubat ayından sonra 'Ziraat Komisyonu' olarak değiştirilmesinde rol almıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 11 Şubat 1955, s.175).

6. Meclis Sıralarından Yassıada Duruşmalarına Yunus Nüzhet Unat

Nüzhet Unat'ın siyasi yaşamının en kritik dönemi, 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi sonrasında başlamış, Darbe sonucu bütün Demokrat Partili milletvekilleri gibi, Unat da tutuklanarak Yassıada'ya gönderilmişti. Bu süreçte Kocaeli'deki bazı kişiler, "*Millî İnkılâp hareketlerini bütün varlığımızla destekleyen biz Kocaeli halkı ve gençliği*" olarak, "*sabık ve sakıt iktidarın elebaşı yarıdakçılarını hemşehrimiz olarak tanımlıyoruz.*" diyerek; Unat ve diğer Demokrat Partili Kocaeli Milletvekillerinin "*hemşehrilikten çıkarılması*" için başvuruda bulunmuştu. Söz konusu başvurunun haberleştirildiği *Bizim Şehir* gazetesine göre "*yolsuzluklara sabık Kocaeli Mebuslarının hemşehrilikten çıkarılması*" hususunda belediyeye yapılan başvurunun yanı sıra, bu talebi duyurmak üzere tabettirilen binlerce beyanname uçaklarla Kocaeli merkezi ve köylerine atılmıştı (*Türk Yolu*, 30 Haziran 1960, s.1). Yunus Nüzhet Unat, Yassıada'da *Gayrimeşru Servet İktisabı Davası* ve *Anayasa'yı İhlal Davası* gibi iki ana davadan; Türk Ceza Kanununun; 141/3 ve 146. maddeleri kapsamında (*BCA*, F:10.9.0.0, K:5.15.1/301), başlangıçta idam talebiyle yargılanmıştı.

Gayrimeşru Servet İktisabı Davası: Yunus Nüzhet Unat hakkında haksız kazanç sağladığı iddialarıyla soruşturma başlatılmıştı. Kocaeli Tapu Müdürlüğünden gelen raporlar (*BCA*, F:10.9.0.0, K:271.829.1/9; *BCA*, F:10.9.0.0, K:271.829.1/3) ve bilirkişi incelemeleri sonucunda, Nüzhet Unat'ın, eşinin ve çocuklarının 1950-1960 dönemine ait mal ve mülkünde herhangi bir artış veya gayrimeşru servet edinimi tespit edilememişti. Yüksek Soruşturma Kurulunun 11 Ocak 1961 tarihli raporuyla bu durum kesinleşmiş (*BCA*, F:10.9.0.0, K:271.829.1/1; *BCA*, F:10.9.0.0,

K:271.829.1/2) ve malları üzerindeki ihtiyati tedbirler oy birliğiyle kaldırılmıştı. Bu durum, Unat'ın bu suçlamadan dolayı haksız yere yargılandığını ortaya koyuyordu.

Anayasa'yı İhlal Davası: Yunus Nüzhet Unat'a 14 Ekim 1960 tarihinde başlayan Anayasa İhlali Davası kapsamında yöneltilen temel suçlama, Tahkikat Komisyonunun kurulmasında aktif rol oynaması ve bu komisyonun çalışmalarına katılmasıydı (BCA, F:10.9.0.0, K:50.148.2/4). İddianamede, milletvekilliği sırasındaki tutumlarıyla devlet rejimini diktaya götürmekle itham edilen Nüzhet Unat (BCA, F:10.9.0.0, K:50.148.2/3; BCA, F:10.9.0.0, K:1.4.1/78), yargılamalar sırasında dikta rejimini desteklediği veya Anayasa hükümlerini ihlal ettiğini kesinlikle reddetmiş, meclisteki görevleri boyunca vatan, millet ve rejimin selameti endişesiyle hareket ettiğini söyleyerek, Tahkikat Komisyonuna verdiği desteğin sebebini; *'Komisyonunun kuruluş amacının, Halk Partisi ve solcu cereyanlar tarafından yayılan, milli birliği bozucu ve NATO camiasındaki güvenliği sarsıcı üzücü dedikoduların kaynağını araştırmak olmasına'* dayandırmıştı (BCA, F:10.9.0.0, K:50.148.2/1). Kendi özgür iradesiyle katıldığını kabul ederken, vatanın selameti için gerekli de gördüğü komisyonun Anayasa'ya aykırı olmadığını da belirtmişti Savunmaları sırasında nahif ve hukuka saygılı bir üslup kullandığı görülen Unat, siyasi faaliyetlerinin hizmet odaklı olduğunu, anayasal düzeni yıkma gibi bir kastının asla bulunmadığını vurgulamıştı. Özellikle sporcu geçmişine ve Halkevlerindeki Cumhuriyetçi çalışmalarına atıfta bulunarak, *"Atatürk Devrimlerine bağlı bir aydının rejim düşmanı olamayacağını"* savunmuştu (BCA, F:10.9.0.0, K:50.148.2/12).

Yüksek Adalet Divanı, 14 Eylül 1961 tarihinde Yunus Nüzhet Unat hakkında, Anayasa'yı İhlal Suçundan, Türk Ceza Kanunu'nun; 146/3 ve 173. maddeleri hükmünce beş sene ağır hapis cezasına ve amme hizmetlerinden müebbeten menedilmesine, ayrıca bir sene sekiz ay süreyle Kocaeli'de genel emniyet nezareti altına alınmasına oy birliği ile karar vermişti. Cezasının üçte birini yatan Unat, takip eden süreçte, 1962 yılındaki Af Kanunundan faydalanarak cezaevinden çıkacaktı (BCA, F:10.9.0.0, K:105.330.1/57; *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1961, s.5; Ayrıca

Unat'ın Yassıada Mahkemelerindeki Yargılanma Sürecine dair ayrıntı için bak: Tunç, 2020).

7. Esaret Yıllarından Emeklilik Yıllarına Yunus Nüzhet Unat

Yunus Nüzhet Unat, bir hukuk sürecinden çok siyasal tasfiyeye maruz kaldığı Yassıada yargılamaları ve ardından kardeşi Fethi Unat'ın da desteğiyle ayakta kaldığı Kayseri Cezaevindeki esaret yıllarından sonra (*Yıldız Unat ile Mülakat*, 2026; *Dilek Kavrayış ile Mülakat*, 2026), mevcut kayıtlara göre, benzer birçok Demokrat Partili milletvekilinin yaşadığı bir kaderle sosyal ve siyasal hayattan çekilmek zorunda kalmıştı.

Yunus Nüzhet Unat'ın yaşam öyküsünün en az aydınlatılmış safhası, Yassıada yargılamaları ve müteakip cezaevi yıllarından sonraki dönemi ve emeklilik yıllarıdır. Parlamento sonrasında Koruma Tarım İlaçları A.Ş. Sakarya Temsil Bürosu Müdürlüğü ve merkez teşkilatında çalıştığı ve 1963 yılının Temmuz ayında emekli olduğu anlaşılan Unat'ın (Öztürk, 2000, s.580), mevcut kayıtlarda büyük ölçüde 1954–1961 arasındaki milletvekilliği faaliyetlerine ve 27 Mayıs sonrasındaki yargı süreçlerine dair detaylar bulunsa da tahliye sonrasındaki toplumsal ve ailevi hayatına dair pek fazla veri bulunmamaktadır. Yine de yerel basın hatıraları, aile çevresinden aktarılan sınırlı bilgiler ve dağınık gazete kayıtları, bu dönemin kısmen yeniden inşasına imkân vermektedir. Bu doğrultuda tahliye edildiği tarihten sonra aktif siyasetten büyük ölçüde çekildiği; Demokrat Parti geleneğiyle bağımlı korumakla birlikte, kamusal görünürlüğüne asgarî düzeye indirdiği görülür. Tahliye sonrası ilk yıllarında; kişisel hayatındaki önemli kayıplarla yüzleşmiş, kömür zehirlenmesi sonucu hayatını kaybeden babası İbrahim Unat'ın ve bir süredir ayrı yaşadığı ilk eşi Zehra Unat'ın vefatı, bu dönemin en belirleyici hadiselerinden olmuştur. Arşivlere ve ailevi anlatılara yansıyan bilgilere göre Unat, ikinci evliliğini 1963 yılının Nisan ayında, aynı zamanda bir öğretmen olan (*Mehmet Sait ve Lütfiye kızı*) *Semahat Hanım* ile yapmış, ilk evliliğinden *Bilün* [1933], ikinci evliliğinden *Nükhet* [1949]

ve Nazan [1954] adlarında toplamda üç kız çocuğu sahibi olmuştur (*Yıldız Unat ile Mülakat*, 2026; *Dilek Kavrayış ile Mülakat*, 2026; Öztürk, 2000, s.579).

İkinci evliliğiyle birlikte fiilen Adapazarı – İzmit hattında şekillenen yerel bir hayata yöneldiği anlaşılan Unat’ın bu dönemine ilişkin kurumsal ve kişisel izlerin büyük ölçüde silikleşmesi, bölgenin 1960’ların sonlarına doğru gerçekleşen 22 Temmuz 1967 Adapazarı Depreminin neden olduğu yapısal kırılmayla da ilişkilendirilebilir. Zira söz konusu deprem yalnızca fiziki yapıları değil, yerel hafızayı taşıyan pek çok kurumsal mekânı da tahrip etmiş, bölgedeki bazı yerel gazeteler hem insan kaynağı hem de mali yetersizlikler yüzünden tek başlarına yayın yapamayacak hale geldikleri için birleşmek zorunda kalmıştır (Narin, 2024, 2214). Dolayısıyla devlet daireleri, belediyeler, ticari işletmeler ve yerel gazetelere ait kayıtlarla birlikte; insan kaynaklarında da kırılmaya ve kayba neden olan bu afetin, biyografik iz üretim zincirinde somut bir kopuş yarattığı söylenebilir. Deprem sonrası nüfus hareketliliği, işyerlerinin yer değiştirmesi ve gündelik hayatın yeniden kurulması, değişen bireysel hikâyelerin kamusal belgelerde görünürlük kazanmasını da zorlaştırmıştır. Dolayısıyla Afet Sosyolojisi literatüründe vurgulanan ‘*olağan zaman arşivlerinin olağanüstü hâl karşısında çözülmesi*’ olgusu, Yunus Nüzhet Unat’ın yaşam serüvenindeki kayıp halkalarda belli belirsiz de olsa gözlemlenmektedir.

1967 Adapazarı Depremi gerçekleştiği sırada Adapazarı – İzmit hattında geçen bir yaşam rutininde olduğu anlaşılan Unat’ın, dönemin ulusal basınının satır aralarında bambaşka bir sebeple belirmesini sağlayacak ilginç bir gelişme 1968 yılında yaşanmıştır. Milliyet gazetesinin haberine göre, Türkiye İş Bankasının düzenlediği çekilişte apartman dairesi kazanan talihliler arasında Unat da yer almış (*Milliyet*, 27 Mart 1968, s.6), aynı zamanda bir talihsizlik de olan deprem felaketinin hemen ardından, talihinin gülmesiyle İstanbul’da bir apartman dairesi sahibi olmuştur. Nihayet artık Adapazarı – İzmit hattındaki yaşamını geride bırakıp İstanbul’da yerleştiğine de işaret eden bu sıradışı haber dışında, Unat’ın cezaevi sonrasındaki en somut kamusal görünürlülüğü, 1970’li yıllarda Türkyolu – Bizim

Şehir gazetesinde yayımladığı köşe yazılarıyla mümkün olabilmiştir. Söz konusu yazılarında; doğrudan siyasî polemiklere girmekten kaçınarak, daha çok şehir kültürü, spor hatıraları ve toplumsal değerler üzerinde duran mutedil bir dil benimsemiş olması; dönemin politik iklimi içinde bilinçli bir mesafe olarak değerlendirilebilir. Bu döneme ait tanıklıklar, Unat'ın kendisini 'eski bir siyasetçi' kimliğinden ziyade 'köşe yazarı' olarak konumlandığını ortaya koyar. Anlaşıldığı kadarıyla, Yassıada ve cezaevi tecrübelerinin ardından kamusal alandan kontrollü biçimde çekilmiş, fakat yazı faaliyeti aracılığıyla toplumsal hafızayla bağıını sürdürmeye devam etmiştir. Unat'ın geç dönem hayatı, Türkiye'de 27 Mayıs sonrası 'mağdur' siyasetçilerin sivil yaşama intibak süreçlerinin tipik örneklerinden biri olarak da okunabilir. Geride, Yassıada'nın gölgesiyle bölünse de kalem işçiliğiyle onarılmaya çalışılmış bir insan hikâyesi bırakmış olan Yunus Nüzhet Unat, hayatının son yıllarını İstanbul'un Şişli semtinde, (bir dönem *Zeki Müren* ve *Yılmaz Güney* gibi meşhur isimlerin de ikâmet ettiği) Hanımefendi Sokaktaki apartman dairesinde geçirdikten sonra, 27 Temmuz 1999 tarihinde vefat etmiş, Zincirlikuyu Mezarlığına defnedilmiştir (*Yıldız Unat ile Mülakat*, 2026; *Dilek Kavrayış ile Mülakat*, 2026; İBB, 2026).

Sonuç: Bir Erken Cumhuriyet Polimatının Mirası

Yunus Nüzhet Unat, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin çok yönlü entelektüel profilinin dikkate değer temsilcilerinden biri olarak, gençlik yıllarından itibaren edebiyat, spor, sanat ve kamu hizmeti alanlarında eşzamanlı faaliyet göstermiş bir figürdür. Onun kişisel yolculuğu, yalnızca bireysel yetenek ve meraklarının sonucu değil, aynı zamanda genç Cumhuriyet'in 'örnek vatandaş' idealiyle örtüşen kültürel atmosferin ürünüdür. Bu ideal, fiziksel olarak dinç, zihinsel olarak üretken, estetik duyarlılığı gelişmiş ve toplumsal sorumluluk bilinci yüksek bireyler yetiştirmeyi hedefliyordu. Unat'ın gençlik yıllarından itibaren sergilediği çok yönlü faaliyetler, bu devlet idealiyle son derece uyumlu bir kimlik inşa ettiğini göstermektedir.

Sporculuğu, onun kamuoyu önündeki ilk görünürlük alanlarından birini oluşturdu. Atletizm ve çeşitli spor dallarındaki etkinliği, dönemin spor kültürünün beden terbiyesini ulusal kalkınmanın bir parçası olarak teşvik eden anlayışıyla buluştu. Unat'ın spora katkıları, yalnızca bireysel başarılarla sınırlı kalmamış, sporun toplum çapında yaygınlaştırılması yönünde gösterdiği çaba ile kurumsal bir boyut kazanmıştır. Bu yönüyle, Erken Cumhuriyet'in spor politikalarına uygun biçimde, hem 'beden terbiyesi' hem de 'toplumsal disiplin' idealini taşıyan bir sporcu-aydın profili sergilemiştir.

Edebiyat ve sanat ise Unat'ın entelektüel kimliğinin bir başka güçlü ayağını oluşturur. Genç yaşlarından itibaren yazdığı tiyatro eserleri ve romanlar, onun dramatik yapı kurma becerisi ile toplumsal meseleleri ele alma konusundaki duyarlılığını ortaya koymaktadır. Eserlerinde dönemin modernleşme tartışmalarına, aile yapısındaki dönüşüme, eğitim, etik ve toplumsal adalet gibi meseleler etrafında şekillenen temalara yer vermesi, onun edebiyatı bir tür toplumsal düşünme alanı olarak gördüğünü düşündürür. Üstelik yazınsal kimliği memuriyet döneminde dahi devam etmiş, bürokratik görevleriyle edebî üretimi arasında bir çatışma değil, aksine besleyici bir ilişki kurmayı başarmıştır. Bu durum, Unat'ın entelektüel profilinin salt bir hobiye dayalı amatörlük değil, kendine özgü bir sanatçı kimliğini temsil ettiğini gösterir.

Bürokratik kariyeri ise onun toplum ve devlet yapısına en somut katkıları barındırır. Küçük bir fen memuru olarak başlayan kamu hizmeti, kısa süre içinde Tarım İl Müdürlüğüne uzanan bir yükseliş göstermiştir. Kocaeli Tarım İl Müdürü olarak görev yaptığı dönemde tarımsal üretimin rasyonelleştirilmesi, teknik personelin niteliğinin artırılması ve yerel üreticiyle devlet politikalarının uyumlu hâle getirilmesi yönünde çalışmalar yürütmüştür. Bu süreç, onun teknik bilgi birikimi ile idari yeteneklerinin birleştiği dönemi temsil eder. Tarım politikalarının Türkiye'nin ekonomik modernleşmesinde taşıdığı merkezi rol göz önüne alındığında, Unat'ın katkılarının bölgesel düzeyde olduğu kadar ulusal kalkınma paradigması içinde de anlam kazandığı söylenebilir.

1954 yılında Kocaeli milletvekili seçilmesi, Unat'ın kariyerinde yeni bir aşama açmıştır. Önce Maliye Komisyonunda kısa bir süre görev almış, ardından gerçek uzmanlık alanı olan Ziraat Komisyonuna geçerek buradaki faaliyetlerini uzun yıllar sürdürmüştür. Parlamento çalışmalarında sık konuşma yapmayan bir milletvekili olmasına karşın, kanun yapım süreçlerine aktif katılımı, özellikle teknik personel ve tarım mühendisleriyle ilgili mevzuatın hazırlanmasında etkin rol oynaması, onun teknokrat kimliğini siyasete başarıyla taşıdığını göstermektedir. Tarım mühendislerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, maaş dengesizliklerinin giderilmesi, kırsal kalkınmaya yönelik yasal altyapının güçlendirilmesi gibi alanlarda yaptığı katkılar, dönemin tarım politikaları açısından kayda değerdir.

Bununla birlikte Unat'ın parlamenter faaliyetleri tarımla sınırlı kalmamış, sosyal politika alanında da dikkat çekici girişimlerde bulunmuştur. Kolluk kuvvetlerinin maaşlarının artırılması, kamu işçilerinin özlük haklarının geliştirilmesi, üniversite öğrencilerine sağlanan bursların yükseltilmesi ve şehit ile gazi yakınlarına devlet tarafından maaş bağlanmasını sağlayan düzenlemelerde etkin rol üstlenmiştir. Bu yasa teklifleri, onun toplumun kırılgan kesimlerine yönelik duyarlılığını ve sosyal adalet merkezli bir siyasal perspektif taşıdığını ortaya koymaktadır.

1960 Darbesi sonrasında Demokrat Partili tüm milletvekilleri gibi Unat da tutuklanarak Yassıda'da yargılanmıştır. Bu süreçte hakkında açılan iki dava dönemin siyasi atmosferinin, rövanşist ve cezalandırıcı niteliğini yansıtan örneklerdendir. Servet davasında yapılan ayrıntılı inceleme sonucunda, malvarlığında milletvekilliği dönemine ilişkin hiçbir artış olmadığı tespit edilmiş ve tamamen aklanmıştır. Bu durum onun kişisel dürüstlüğünü açık biçimde belgelemektedir. Asıl yargılandığı suçlama, Tahkikat Komisyonu çalışmalarına katılmasıdır. Unat, hem yazılı hem sözlü savunmalarında bir milletvekilinin komisyonlarda görev almasının anayasal bir sorumluluk olduğunu vurgulamış ve kendisi hakkında somut hiçbir delilin bulunmadığını dile getirmiştir. Bu ifadeler,

onun yargılamaların adaletsiz ve siyasal nitelikte olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Yunus Nüzhet Unat, Erken Cumhuriyet'in idealize ettiği çok yönlü aydın tipinin nadir örneklerinden biri ve birbiriyle iç içe geçmiş farklı kimliklerin uyumlu bir sentezidir. Edebiyatla, sanatla, sporla, bilimle ve devlet yönetimiyle eşzamanlı olarak ilgilenen kimliği, onu hem entelektüel hem de kamusal alanlarda etkili kılmıştır. Bürokrat, sanatçı, sporcu ve siyasetçi kimliklerinin birleştiği çok boyutlu kişiliğiyle, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin idealize ettiği 'polimat' yani çok yönlü aydının somut bir örneğidir. Olimpiyat pistlerinden Halkevi sahnelerine, tarım arazilerinden Meclis kürsüsüne ve nihayetinde Yassıada'daki bir hücreye uzanan hayat hikâyesi, modern Türkiye'nin kuruluş yıllarındaki zaferleri, umutları ve trajedilerini tek bir potada eritir. Unat'ın yaşamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelindeki on yılların ilgi çekici bir 'mikrokozmosu' olarak okunabilir; zira bu hayat, dönemin büyük hedeflerini, kültürel başarılarını ve ulusun yolunu çizen derin siyasi kopuşları bünyesinde barındırır. Onun mirası, Cumhuriyet'in ilk nesil aydınlarının ülkenin sosyal ve kültürel dokusunu şekillendirme sürecindeki merkezi rolünü ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları anlamak için değerli bir pencere sunmaktadır.

ⁱBu makale, 14-16 Kasım 2025 tarihleri arasında Kocaeli'de düzenlenen *Uluslararası Kocaeli Spor Tarihi Sempozyumu VII*'de sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan '*Voles-bitli Bir Şair, Şair Bir Siyasetçi Yunus Nüzhet Unat*' adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.

Makalede kimi sayfalarda Kocaeli, kimi sayfalarda İzmit adlarının birlikte ve dönüşümlü kullanılması, bir özensizlik yahut yazım savrukluğundan değil; kentin idari statüsünün tarihsel süreç içinde değişmesi, resmi kayıtlar ve basın kaynaklarında her iki ismin de eş zamanlı biçimde yer alması ve dönemin yayınlarında bu adlandırmaların çoğu kez birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan terminolojik bir gerekliliğin sonucudur.

Kaynakça

- Alver, T. (2023). Yunus Nüzhet Unat'ın Haydi Suna Piyesi Üzerine Zaman Okumaları, *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 16(43), 1145-1155.
- As, E. (2016). İktidar-Spor Kurumları İlişkileri Bağlamında İki Dünya Savaşı Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Katıldığı Olimpiyatlar (1924 Paris, 1928 Amsterdam, 1936 Berlin), *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12(24), 156-204.

- Atabeyoğlu, C. (1966). Ay-Yıldızlı Pedallar Sahnede, *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Haziran, 8.
- Atalı, L. (2023). Ak-Yeşil Spor, *Kocaeli Ansiklopedisi*, c.1, ed. Haluk Selvi vd., Kocaeli: Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Yayını, 97-98.
- Durak, S. (2023). Yunus Nüzhet Unat, *Kocaeli Ansiklopedisi*, c.3, ed. Haluk Selvi vd., Kocaeli: Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Yayını, 2165.
- İBB (2026). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi: Mezar Yeri Sorgulama Sayfası*: Defin Tarihi: 28. 07. 1999, Mezar Numarası: J-72, Ada:35 [Erişim: 12.12.2025]
- Karadağ, N. (1989). Halk Evleri Oyun Dağarcığı (1932-1951), *Erdem Dergisi*, 5(13), 81-122.
- Kaya, B. (2008). *Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi (1923-1951)*, Sakarya Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Narin, R. (2024). Cumhuriyet Döneminin Yıkıcı Depremlerinden 1967 Depremi ve Adapazarı'na Etkileri, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 9, 2185-2225.
- Olgun, K. (2010). İzmit (Kocaeli) Halkevi Temsil Şubesinin Çalışmaları (1923-1951), *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26(78), 505-534.
- Öztürk, K. (2000). *Türk Parlamento Tarihi: TBMM – X. Dönem (1954-1957)*, c.2, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları, 579-580.
- Saltık, E. (2021). Genç Düşünceler Gazetesi, Kayıp Sayıları ve Yazar Profillerine Dair, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 17(34), 711-739.
- Summer Olympics (1928). *Cycling Track*. 'Team Pursuit (4,000 metres) Men', olympedia.org: <https://www.olympedia.org/results/153401> [Erişim:10.12.2025]
- Süme, M. vd. (2010). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporuna, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 345-360.
- The Ninth Olympiad Amsterdam (1928) Official Report, Being the Official Report of the Olympic Games of 1928 Celebrated at Amsterdam. Netherlands Olympic Committee*, Edited by. G. Van Rossem, Translated by. Sydney W. Fleming, Amsterdam J. H. De Bussy LTD Printers & Publishers, <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/13499/rec/10> [Erişim:10.12.2025]
- Tunç, B. (2020). Demokrat Parti Kocaeli Milletvekili Nüzhet Unat'ın Siyasi Hayatı ve Yassıada Mahkemelerindeki Yargılanma Süreci (1954-1961), *Karadeniz Araştırmaları*, 17(66), 365-384.
- Ulugün, F. Y. (2021). *Kent & Bisiklet*, İzmit: Rotary Kulübü Yayınları.
- Ünal, M. (2025). Milli Bisikletçi, Şair, Oyun Yazarı Yunus Nüzhet Unat, *Kocaeli Gazetesi*, 21 Ekim.

Yunus Nüzhet [Unat] Kitapları

- Unat, Yunus Nüzhet (1933). *Bozgun*.
- Unat, Yunus Nüzhet (1934). *Hedef*, İstanbul: Hapisane Matbaası.
- Unat, Yunus Nüzhet (1934). *Günahkârın Kitabı*, İzmit: Ahmet Fevzi Matbaası.
- Unat, Yunus Nüzhet (1936). *Kırk Gelin Pınarı*, İstanbul: Genel Cezaevi Matbaası.
- Unat, Yunus Nüzhet (1938). *Haydi Suna*, (Facia), Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası.
- Unat, Yunus Nüzhet (1940). *Para Delisi*, Ankara: C.H.P. Halkevleri Temsil Yayınları.
- Unat, Yunus Nüzhet (1940). *Ankara*.

Yunus Nüzhet [Unat] Gazete Yazıları

- [Unat], Yunus Nüzhet (23 Mart 1928). 'Gazi', *Genç Düşünceler*, 2,6.

- [Unat], Yunus Nüzhet (14 Ağustos 1930). 'Köy Harmanında', *Hâkimiyeti Milliye*, 4.
[Unat], Yunus Nüzhet (11 Eylül 1930). 'Bir Şark Hikâyesi?', *Hâkimiyeti Milliye*, 3.
[Unat], Yunus Nüzhet (25 Eylül 1930-15 Aralık 1930). 'Bir Şark Hikâyesi 1-11', *Hâkimiyeti Milliye*.
Unat, [Yunus] Nüşet (Şubat 1951). 'Kocaelide Zirai Durum', *İktisadi Uyanış*, 25, 7.

Dönemsel Süreli Yayınlar

- Bizim Şehir* (18 Mart 1954). 'D. P. Milletvekili Yoklama Adayları', 1,4.
Bizim Şehir (25 Mart 1954). 'Partili Vatandaş', 1.
Bizim Şehir (27 Mart 1954). 'Ziraat Müdürü Nüzhet Unat', 1,2.
Bizim Şehir (5 Mayıs 1954). 'Kocaeli'de Seçimlerin Kat'i Neticesi', 1,3.
Bizim Şehir (13 Mayıs 1954). 'T.B.M.M. İlk Toplantısını Yarın Yapacak, 1.
Bizim Şehir (4 Haziran 1953). 'Ziraat Vekaletince', 1.
Cumhuriyet (12 Ocak 1937). 'Kırk Gelin Pınarı', 9.
Cumhuriyet (5 Mayıs 1940). 'Temsil: Ankara', 5.
Cumhuriyet (16 Eylül 1961). 'Yüksek Adalet Divanı', 5.
Haber (23 Ağustos 1934). 'Kocaeli Mıntıka Kongresi', 9.
Haber (20 Temmuz 1937). 'Bisikletçilerimiz', 6.
Kurun (22 Ağustos 1935). 'Bisikletçilerimiz Dün Romanya'ya Gittiler', 9.
Kurun (8 Kasım 1936). 'Kırk Gelin Pınarı', 4.
Milliyet (11 Ağustos 1929). '100 Kilometrolük Müsabaka', 1.
Milliyet (9 Kasım 1933). 'İzmit'te Üç Temsil', 5.
Milliyet (11 Ocak 1934). 'İzmit İttihat Spor Kulübünde', 6.
Milliyet (4 Eylül 1934). 'Hedef', 4.
Milliyet (27 Mart 1968). 'Apartman Dairesi Kazananlar', 6.
Serveti Fünun (9 Ağustos 1928). 'Türk Kafilesi', 3.
Son Posta (20 Haziran 1934). 'Günahkârın Kitabı', 10.
Son Posta (23 Aralık 1934). 'Soyadları', 9.
Son Posta (21 Ağustos 1935). 'Bisikletçilerimiz Romanyaya', 8.
Son Posta (4 Kasım 1936). 'Kırkpınar Gelini', 4.
Tan (16 Ağustos 1935). 'Ulusal Savga Yarışı', 7.
Tan (9 Şubat 1940). 'Eminönü Halkevinden', 4.
Tan (28 Temmuz 1941). 'Temsiller', 4.
Tasviri Efkâr (30 Temmuz 1941). 'Tiyatrolar', 4.
Türk Yolu (11 Mart 1935). 'Y. N. Unat Yeni Bir Piyes Yazdı', 2.
Türk Yolu (4 Mart 1936). 'Hedef', 1.
Türk Yolu (12 Mayıs 1938). 'Para Delisi', 1.
Türk Yolu (29 Eylül 1938). 'Dil Bayramı', 1.
Türk Yolu (26 Eylül 1939). 'Dil Bayramı', 2.
Türk Yolu (30 Mart 1954). 'D. P. Meb'us Adayları Belli Oldu', 1.
Türk Yolu (4 Mayıs 1954). 'D. Parti İktidarı İlk İmtihanını Verdi', 1.
Türk Yolu (30 Haziran 1960). 'Kocaeli Mebuslarının Hemşerilikten Çıkarılmaları', 1.
Ulus (27 Ekim 1935). 'Türkiye Bisiklet Birincilikleri', 3.
Ulus (25 Temmuz 1937). 'Dünya Bisiklet Birincilikleri', 6.
Ulus (1 Ağustos 1937). 'Bugünkü Bisiklet Yarışları', 8.
Ulus (26 Nisan 1939). 'C.H.P'nin Piyes Müsabakası', 1,8.
Ulus (25 Eylül 1942). 'Orhan Suda Anlatıyor', 2.
Vakit (3 Mayıs 1930). 'Bisiklet Müsabakası', 6.
Vakit (21 Ocak 1939). 'Konferans ve temsil', 4.

Vakit (10 Haziran 1940). ‘Halkevinde İntihabat’, 2.
Vatan (16 Eylül 1940). ‘Memleket Haberleri’, 2.
Yarın (5 Ocak 1930). ‘Türk Yolu’, 1.
Yeni Sabah (13 Mayıs 1940). ‘Beşiktaş Halkevinde Temsil’, 2.

TBMM Arşivi

‘Nüzhet Unat’. *Zat ve Sicil Dosyası*, TBMM Defter No: 805.
Nüzhet Unat Bey için hazırlanmış olan *Seçim Mazbatası*, 4 Mayıs 1954.
Nüzhet Unat Bey için hazırlanmış olan *Seçim Mazbatası*, 27 Ekim 1957.

TBMM Zabıt Ceride ve Encümen Mazbataları

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: I, İctima: F, 14 Mayıs 1954, 4.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: I, İctima: F, 24 Mayıs 1954, 45.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 2, İctima: 1, 10 Kasım 1954, 38.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 5, İctima: 1, 11 Şubat 1955,
Ziraat Encümeni Mazbatası, Esas: 1/96, Karar:7, 4 Şubat 1955, 175.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 11, İctima: 2, 28 Mayıs 1956, 484.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, Cilt: 15, İctima: 3, 24 Aralık 1956, 249.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: XI, Cilt: I, İctima: 1, 22 Kasım 1957, 38.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [BCA]

BCA, Fon: 10.9.0.0, Kutu: 1.4.1/78.
BCA, Fon: 10.9.0.0, Kutu: 5.15.1/301.
BCA, Fon: 10.9.0.0, Kutu: 105.330.1/57.
BCA, Fon: 10.9.0.0, Kutu: 271.829.1/1,2,3,9.
BCA, Fon: 10.9.0.0, Kutu: 50.148.2/1,3,4,12.
BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 905.535.1/5,8-9.
BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 988.827.1/225,237,238.
BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 1005.878.1/189.

Tanıklık, Sözlü Tarih Mülakatları & Aile Albümleri

Yıldız Unat (2026). *Kişisel Görüşme & Aile Albümü*, Ocak.
Dilek Kavrayış (2026). *Kişisel Görüşme & Aile Albümü*, Ocak.
Öznur Unat Şakrak (2026). *Kişisel Görüşme & Aile Albümü*, Ocak.
Müzeyyen Ünal (2026). *Kişisel Görüşme*, Ocak.
F. Yavuz Ulugün (2026). *Kişisel Görüşme*, Ocak.
Resul Narin (2026). *Kişisel Görüşme*, Ocak.

EK 1: Yunus Nüzhet Unat Albümü *

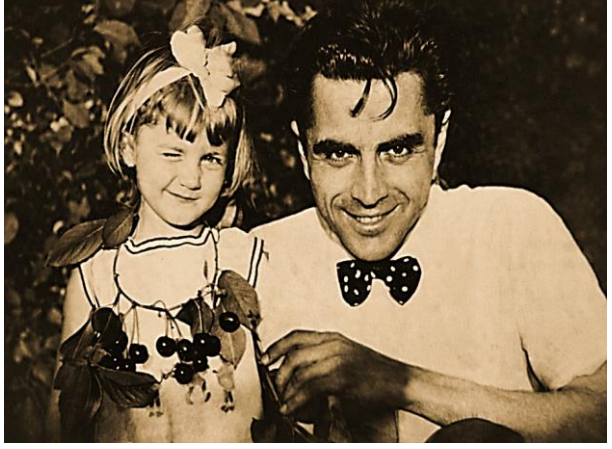

*Albümde yer verilen görseller, ChatGPT [*OpenAI*, 2025 sürümü] yapay zekâ destekli görüntü işleme aracı kullanılarak teknik restorasyondan geçirilmiş; işlemler yalnızca okunabilirlik ve görsel kaliteyi artırmaya yönelik olarak uygulanmış, belgesel içeriği değiştirecek herhangi bir manipülasyon yapılmamıştır.

Ekrem SALTİK, Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Polimatı: Sporcu, Sanatçı,
Bürokrat ve Siyasetçi Olarak Yunus Nüzhet Unat

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

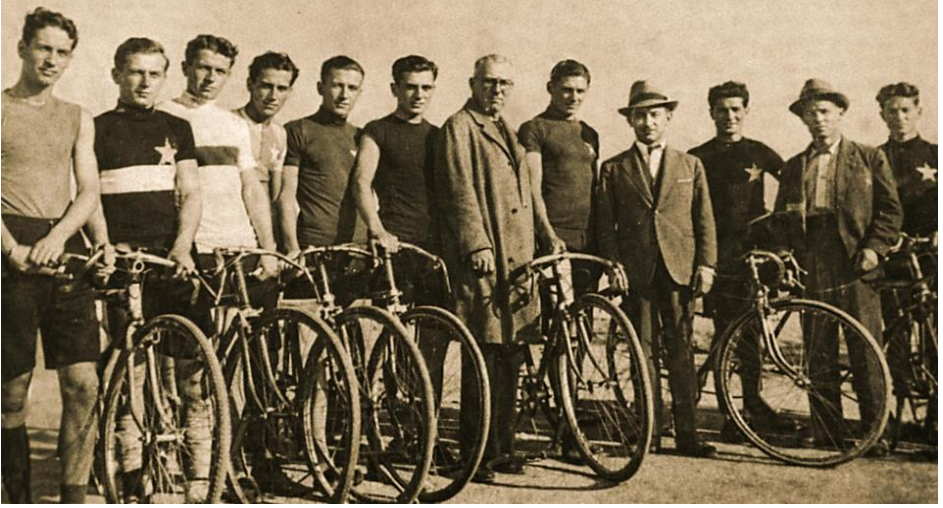
18

19

20

21

22

23

Acı Kaybımız

Çok sevgili varlığımız eşim, babamız

Yusuf Nüzhet Unat,

kaybettik.

Cenazesi 28.7.1999 Çarşamba günü Teşvikiye Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Semahat Unat, Nühket Unat, Nazan-Cüneyt Aydınbaş

Not: Çiçek göndermemei, arzu edenlerin Türk Eğitim Vakfı'na bağışta bulunmaları rica olunur.

24

*Album Kaynakça: Fotoğraf – 1, 7, 8, 10, 11, 12 : Yıldız Unat Aile Albümü, 2026 : Fotoğraf – 3, 4, 6, 9, 13, 14, 15: Dilek Kavrayış Aile Albümü, 2026 : Fotoğraf – 16: Öznur Unat Şakrak Aile Albümü, 2026 : Fotoğraf – 5: Tan (16 Ağustos 1935). 'Ulusal Savga Yarışı', 7 : Fotoğraf – 21: Ulus (27 Ekim 1935). 'Türkiye Bisiklet Birincilikleri', 3 : Fotoğraf – 22: Ulus (1 Ağustos 1937). 'Bugünkü Bisiklet Yarışları', 8 : Fotoğraf – 23: Kurun (22 Ağustos 1935). 'Bisikletçilerimiz Dün Romanya'ya Gittiler', 9 : Fotoğraf – 2: Öztürk, K. (2000). *Türk Parlamento Tarihi*: c.2, 579 : Fotoğraf – 17, 18, 19 : Ünal, M. (2025). *Milli Bisikletçi. Yunus Nüzhet Unat: Fotoğraf – 20*, Türkiye Cyclist (2025), *Taha Tunçalp : Türk Bisikleti Efsanesi*, cyclistmag.com.tr : Fotoğraf – 24 : *Hürriyet*, 'Acı Kaybımız', 28 Temmuz 1999, 36.*

EK 2: Yunus Nüzhet Unat Kitapları

HAYDİ SUNA - İkinci Perde

Sanat
Suna
Profesör İnal Pekkan
Güzel Kadın
Hizmetçi

[Ankarada Profesör İnal Pekkanın çalışma dairesi. İki kapı, birinin üzerinde 'Lâbratuvar' ibaresi okunmaktadır. Perde açılınca Sanatın odada çalıştığı görülür, az sonra dışarıdan kemanla bir serenade çalındığı duyulur. Sanat çalışmasını bırakarak pençerenin kenarına gelir, perdenin aralığına gözünü uydurarak dışarıya bakar, sonra başını camın kenarına dayayarak dalgın ve içli bir vaziyette dinler. Serenade biter, Sanat öylece kalır, bir müddet daha. Suna girer..] Odada Sanatı görünce mahcub olmuştur..

Suna -- *Aal Siz miydiniz Sanat?*

Extended Abstract

The early decades of the Turkish Republic witnessed not only the construction of a new political order but also the deliberate shaping of a new model citizen—one who combined intellectual breadth, physical vigor, cultural refinement, and a sense of civic commitment. This project, rooted in the revolutionary ethos of the period, aimed to cultivate individuals capable of embodying and disseminating the republican ideal. Within this context, the life and work of Yunus Nüzhet Unat stand out as a remarkable embodiment of the Early Republican effort to nurture multifaceted intellectuals who contributed simultaneously to the realms of science, culture, sports, and politics. His trajectory reflects the dynamism and aspirations of a young republic seeking to establish itself intellectually and institutionally on the global stage. Unat emerged as a figure whose multidisciplinary engagements—ranging from scientific specialization in aeronautics to contributions in musicology, public administration, journalism, and pedagogy—allowed him to function as a prototypical *polymath* of the Early Republican Period. His life and intellectual production illuminate the ways in which individual agency intersected with state-driven modernization policies, producing a distinctive generation of productive and publicly engaged intellectuals.

The concept of the polymath, often anchored in Renaissance traditions but applicable in any era where intellectual specialization coexists with interdisciplinary curiosity, offers a useful framework for understanding Unat's contributions. In modern scholarship, a polymath is generally defined as an individual capable of generating original insights across distinct disciplinary domains, while synthesizing knowledge in ways that reshape broader intellectual landscapes. In the Early Republican Turkish Milieu, this form of intellectual versatility was not merely an individual trait but also a cultural ideal actively promoted by the state. Institutions such as the People's Houses, the Turkish Aeronautical Association, the Ministry of Education, and the newly formed university structures encouraged scholars and educators to engage in multiple fields of knowledge to contribute to national reconstruction. Unat's capacity to navigate these institutional spaces with ease—while producing in areas as diverse as meteorology, physics, flight safety, theatre translation, sports leadership, and public administration—places him among the exemplary representatives of this ideal.

His educational experiences in Europe, especially in Germany during a period of intense scientific advancement, provided him with early exposure to the interdisciplinary approaches then shaping the modern sciences. This exposure helped cultivate an intellectual posture oriented toward synthesis rather than narrow specialization. Upon returning to Turkey, he transformed these experiences into public service and scholarly output, often working at the intersection of scientific education and public communication. His writings in newspapers, his educational materials, and his scientific explanations for broader audiences positioned him not only as a scholar but also as a mediator between scientific knowledge and the general public. This mediating role was particularly important for a society undergoing rapid modernization, where the state sought to cultivate scientific literacy as part of its broader transformation.

Unat's athletic identity and involvement in national sports organizations complemented his intellectual pursuits. In the Early Republic Period, physical education and sports were not viewed merely as recreational activities but as instruments for cultivating disciplined, healthy, and collectively minded citizens. Through his engagement in athletics and sports leadership, Unat embodied another republican ideal: the harmonious integration of mind and body. This dimension of his identity contributed to the broader cultural

conception of the ‘new Turkish citizen’ as both intellectually capable and physically resilient—a model that state institutions explicitly promoted in educational and military settings.

His political career, particularly his election as a member of parliament representing Kocaeli, positioned him within the institutional mechanisms through which state ideology translated into legislation and policy. As a parliamentarian, Unat exhibited a practical approach to modernization, supporting projects related to infrastructure, education, industrial development, and public welfare. His interventions in parliamentary debates were informed by his technical background, allowing him to bring scientifically grounded perspectives to issues often dominated by political rhetoric. This synthesis of technical expertise and civic responsibility underscores his role as a technocrat-statesman—a type that became increasingly significant in mid-twentieth-century Turkish politics.

The political turbulence of the 1950s, culminating in the 1960 military coup, marked a turning point in his life. His arrest and trial at Yassiada represented not only a personal tragedy but also the vulnerability of intellectuals who had aligned themselves with the Democratic Party during a period of intense political polarization. The Yassiada proceedings, which targeted numerous political figures for alleged abuses of power, functioned as both a judicial process and a symbolic purge. Although Unat was ultimately acquitted, the experience fractured his public life and interrupted his intellectual production. His health deteriorated, and the atmosphere of uncertainty and repression limited his ability to continue the multidisciplinary work that had defined him. This period illustrates the broader fragility of intellectual autonomy amid shifting political landscapes; even figures who had built careers on state service and national development could find themselves marginalized during moments of systemic rupture.

Despite the constraints imposed by these events, the surviving body of Unat’s writings reveals a coherent intellectual profile characterized by analytic precision, civic-mindedness, and an unwavering commitment to public education. His articles, scattered across newspapers and specialized journals, reflect a concern for bridging the gap between expert knowledge and the broader public. He discussed meteorological phenomena, scientific advancements, educational reforms, cultural trends, and technological developments in ways accessible to general readers. This communicative approach aligns with the republican mission of cultivating an informed citizenry and highlights the pedagogical dimension of his intellectual identity.

His contributions to theatre translation and cultural criticism reveal yet another layer of his multifaceted profile. The Early Republic placed significant emphasis on the arts as vehicles of modernization and cultural refinement. Theatre, in particular, was seen as a tool for public enlightenment. By engaging in translation and introducing works from European dramatic traditions to Turkish audiences, Unat helped expand the cultural repertoire available to the public. These translations contributed to the broader project of integrating Turkish cultural life into global intellectual currents while fostering aesthetic literacy at home.

It is important to recognize that Unat did not perceive his various activities as disparate undertakings but as interconnected parts of a unified intellectual mission. The Early Republican worldview, which emphasized comprehensive development and multidimensional progress, encouraged individuals to work across fields in order to serve society more effectively. In his scientific writings, he often contextualized technical knowledge within broader cultural and social frameworks. In his political speeches, he drew on scientific reasoning to justify policy positions. In his educational efforts, he combined physical fitness, scientific literacy, and cultural engagement as complementary components

of the modern citizen. This integrative sensibility—rather than the mere accumulation of accomplishments in separate fields—constitutes the core of his polymathic identity.

Evaluating Unat’s legacy requires a consideration of the interplay between the individual and the state in the construction of intellectual life during the Early Republic. His achievements cannot be understood solely as personal endeavors; they emerged within an institutional ecosystem that valued versatility, public service, and the dissemination of knowledge. Yet his ability to transcend disciplinary boundaries also reflects a personal intellectual curiosity and adaptability that exceeded institutional expectations. He was both a product of his era and an agent who contributed to shaping its intellectual landscape.

Today, Unat’s multifaceted career offers valuable insights into the dynamics of knowledge production in transitional societies. His life demonstrates how polymathy can serve not only as an intellectual virtue but also as a civic strategy, enabling individuals to address complex societal challenges by drawing on multiple domains of expertise. In an age marked by increasing specialization, his example reminds us of the value of interdisciplinary thinking and the importance of intellectuals who can communicate across different sectors of society. His trajectory also highlights the vulnerabilities faced by intellectuals navigating politicized environments and underscores the need to safeguard spaces for independent inquiry.

Ultimately, Yunus Nüzhet Unat’s legacy lies in the breadth of his contributions and in the integrative vision that guided his public life. He serves as a testament to the Early Republic’s ambition to cultivate citizens who combined scientific rationality, cultural sensitivity, physical vitality, and civic responsibility. His life story captures both the promise and the pressures of an era defined by rapid transformation and political turbulence. It stands as a compelling example of how an individual, informed by a strong sense of public duty and a wide intellectual horizon, can leave a lasting imprint on the scientific, cultural, and political development of a nation.